

André Loor 1931 - 2013

TEKST **Pieter Van Maele, Paramaribo**

Niks is in Suriname zo beladen als de geschiedschrijving van de jonge republiek. Toch was historicus André Loor een van de meest gerespecteerde wetenschapper van het land. Jong of oud, iedereen die wat wilde weten over het koloniale verleden zocht hem op.

Lezen en schrijven, dat waren zijn lust en zijn leven. Het liefst deed André Loor dat op de veranda van zijn huis in Uitvlugt. Nu is dat een buitenwijk van Paramaribo, ooit was het een afgelegen landbouwgebied waar zijn voorouders koeien molken. Hij woonde verscholen tussen het groen van de Hendrikus Loorweg, vernoemd naar zijn vader, een oase middenin de hedendaagse stadsdrukke. Dat Loor de laatste jaren van zijn leven helemaal niet meer kon lezen – te wijten aan maculaire degeneratie, het afsterven van kegeltjes in het netvlies – stemde hem erg droevig. “De afgelopen twaalf jaren is mijn gezichtsvermogen geleidelijk achteruit gegaan. Eerst moest ik stoppen met lesgeven, nu zie ik bijna helemaal niks meer. Overdag ontwaar ik nog schimmen, maar 's avonds ben ik volslagen blind. Dat is heel naar, want ik heb mijn leven lang gelezen. Historische boeken, maar het zo goed romans. Dat was mijn leven, dat was mijn genot”, zo zei hij twee dagen voor zijn overlijden in een radio-interview met de VPRO.

Loor was wat ze noemen een ‘verhalend historicus’, iemand die zijn publiek op het puntje van de stoel deed zitten met wondermooie verhalen over slavenopstanden, Nederlandse gouverneurs uit vervlogen tijden, contractarbeiders uit het verre India of de boerenkolonisatie van halverwege de negentiende eeuw.

Zelf was Loor eveneens een boeroe, een achterkleinzoon van de hervormde timmerman Gart Jan Loor uit Doetinchem, die in 1845 in Suriname aankwam om een beter bestaan op te bouwen. Overgrootvader Loor was een van de vierhonderd Nederlandse boerenkolonisten die tussen 1845 en 1853 naar ‘De West’ vertrokken. Het ging niet goed in Nederland. Lage lonen en mislukte oogsten waren er de bron van veel ellende. In Suriname was de afschaffing van de slavernij bovendien nog maar een kwestie van tijd, waardoor daar nood was aan nieuwe arbeidskrachten. Het idee ontstond om arme boerengezinnen uit Groningen en Gelderland als kolonisten naar Suriname te halen.

Tyfusepidemie

Veel beter verging het er hen echter niet, intengedeel. In de kolonie aangekomen merkten ze meteen dat de Surinaamse overheid geen enkele belofte was nagekomen. De toegewezen

lap grond in de jungle was niet ontbost en er waren helemaal geen huizen gebouwd. Niet lang na hun aankomst brak onder de boeren op de koop toe een tyfusepidemie uit, die uiteindelijk bijna de helft van de kolonisten het leven zou kosten.

De overlevenden vestigden zich later dichterbij Paramaribo, waar ze dankzij een compensatie van de gouverneur eindelijk wel succesvolle landbouwbedrijven konden stichten. Zo ook de familie Loor. Zelf is André Loor nooit de landbouw ingegaan, al zou hij later wel landbouwers adviseren bij het opzetten van hun bedrijven. “Echt landbouwer ben ik nooit geweest, al kruipt het boerenbloed in me. Op de boerderij voel ik me thuis”, zei hij daarover. Loor stapte wél in de voetsporen van zijn vader, die ook onderwijzer was.

Het begin van zijn jeugd bracht hij ver weg van de landerijen van zijn familie door, samen met zijn vier zussen en drie broers. In 1935, amper vier jaar oud, verhuisde het gezin naar de Corantijnpolder, een landbouwdorp in het westelijke district Nickerie. Zijn vader ging er aan de slag als hoofdonderwijzer op de eerste openbare school van de streek. Zoals alle districtskinderen volgt de zesjarige Loor het ‘Beperkt Lager Onderwijs’, een bijzondere onderwijsvorm op het platteland van Suriname. Scholieren leerden enkel schrijven en rekenen, aardrijkskunde en geschiedenis waren verboden. Het gros van de kinderen ging toch op de rijstvelden werken, zo werd geredeneerd.

Geschiedenisles

Vijf jaar later, in 1940, keerde het gezin echter terug naar Paramaribo, waardoor André op school eindelijk ook geschiedenisles kreeg. Daarna gaat het snel. Zeven jaar later studeert hij al af van de middelbare school, met een tien voor geschiedenis. “Op de dag dat ik dat diploma ging ophalen, droeg ik voor het eerst een lange broek”, herinnerde Loor zich later.

Hij haalt daarna zijn hoofddakke en begint te werken als leerkracht in het lager onderwijs. In 1956 vertrekt hij naar Nederland. Aan de Vrije Universiteit van Amsterdam studeert hij vier jaar lang geschiedenis, terug in Suriname maakt hij carrière als docent aan het Instituut voor de Opleiding van Leraren.

Hij ontloopt zich vanaf die tijd ook als de graag geziene verhalenverteller, zoals het grote publiek in Suriname hem tot de dag van vandaag is blijven kennen. Loor werkt mee aan tientallen televisieprogramma's waarin hij in geuren en kleuren vertelt over de geschiedenis van het land. Hij weigert daarin moeilijke woorden of wetenschappelijke termen te gebruiken, wars van wat toen op de beeldbuis de gewoonte was. Een hele generatie Surinamers

'Op de dag dat ik mijn diploma ging ophalen, droeg ik voor het eerst een lange broek'

groeit zo op met de populairwetenschappelijke lessen van Loor.

Medio de jaren zeventig, vlak voor de onafhankelijkheid van Suriname, gaat Loor nog een jaar naar Nederland, nu om zijn doctoraat te halen. Het was een woelige periode in Surinames geschiedenis, eentje waarin veel inwoners de instabiele kolonie inruilden voor een beter bestaan in het kille moederland. "Toen de Surinaamse regering te horen kreeg dat ik ook al wegging, waren ze zo ontzettend kwaad op me. De toenmalige premier wilde zelfs niet meer met me praten", vertelde hij.

Maar de historicus keerde een jaar later met een doctorstitel op zak naar zijn geboortegrond terug, om niet meer weg te gaan.

Daardoor maakte hij in 1980 ook de staatsgreep van Desi Bouterse van dichtbij mee. Hoewel hij historicus was, durfde hij daarover nooit veel meer zeggen dan dat het 'een grote misère' was, bang als hij was om 'verkeerde indrukken door te geven'. "Daarvoor waren alle ontwikkelingen in ons land vredelievend geweest. Plots werd er geschoten. Ik hou niet van geweld, daarom praat ik er ook niet graag over." Hij hield aan de jaren tachtig bovendien

een persoonlijk trauma over. "Na de Decembermoorden sloot de Surinaamse universiteit. Ik heb toen mijn dochter naar Nederland gestuurd, zodat ze toch kon studeren. Mijn hart bloedde. Ze is er gebleven, tot vandaag."

'Onze eigen Google'

Dat Loor zich als historicus nooit mengde in het gepolariseerde debat over Bouterse en de Decembermoorden verklaart waarom hij binnen alle gelederen van de Surinaamse maatschappij aanzien bleef genieten. 'Onze eigen Google', zo werd hij liefkozend genoemd, want wie wat wilde-weten over het koloniale verleden had veel meer aan hem dan aan de populaire zoekmachine.

Drie maanden voor zijn dood verscheen het lijvige levenswerk 'André Loor vertelt...', waarin hij het Suriname tussen 1850 en 1950 belicht. Loor zei bij de presentatie van zijn magnum opus al dat het waarschijnlijk zijn laatste werk zou zijn. Hij besteedde er met tussenpozen vijftien jaar van zijn leven aan. Toen hij helemaal blind was geworden, dicteerde hij de tekst aan zijn vrouw, die alles in zijn plaats opschreef. Enkele dagen na de boekpresentatie was de eerste druk al helemaal uitverkocht, een wonder in een land waar nog steeds weinig wordt gelezen.

André Loor is tijdens zijn loopbaan meermaals gedecoreerd. Zo was hij Officier in de Orde van Oranje-Nassau, Officier in de Ere-orde van de Palm en eredoctor aan de universiteit van Suriname. Anderhalf jaar geleden werd een bronzen standbeeld van Loor onthuld voor het Nationaal Archief in Paramaribo, het instituut waar hij met plezier uren en uren opzoekingswerk heeft verricht.

André Loor werd geboren op 17 februari 1931 in Paramaribo, Suriname. Hij stierf er op 10 december 2013.

In Naschrift beschrijft Trouw het leven van onlangs overleden bekende of heel gewone mensen.

Een tip voor Naschrift? Mail naar naschrift@trouw.nl

Of per post naar Trouw/Naschrift, postbus 859, 1000 AW Amsterdam

Historicus André Loor in 1998. FOTO TON HENDRIKS, HH